

Hea lugeja!

On teemasid, millest eriti ei räägita. Mitte seepärast, et see teisi haavaks või poleks väärikas, vaid seepärast, et on hirm. Need on teemad, millest ei julge kergesti mõeldagi. Harjume ju alles testamendiga, veelgi enam abielueelse varasuhete kokkuleppega. Mis siis veel rääkida elu viimseid hetki suunavatest korraldustest ning nende täitmisest.

Kindlasti leiab keegi vajaliku seletuse ja toe religioonist, mille järgi on kannatused ju elu loomuliku osana ette nähtud. Teine lihtsalt väldib teemat ja lepib saatusega, mis sammub teadmata, ent see-eest kindlat rada. Siiski pole vähe neidki, kes eelistaksid viimase minutini ise otsustada oma väarikuse, keha ja vaimu üle; kes tahaksid peale oma vara pärandamise määrata kindlaks ka reeglid selleks ajaks, kui ise enam otsustada ei saa.

Mure vanaduspäevade pärast on inimlik ja loomulik. Kes mõtleb kahanevatele majanduslikele võimalustele, kes halvenevale tervisele. Aga on ka neid, kes ei taha muutuda koormaks, kes tahavad jääda elu lõpuni väarikaks, et lähedased meenutaksid neid helge ja heana.

Tabavalt on öeldud, et tänapäeva ühiskonnas tähendab surm enamasti meditsiinilist kogemust. Enam ei hääbuta loomulikult ja rahu koduste seas. Kas see peab nõnda olema? Kas inimene peaks saama põhiseadusele tuginedes nõuda otsustusõigust – ja vabalt ümber otsustada – näiteks oma ravi jätkamise või elushoidvate aparaatide väljalülitamise üle? Kas ülalpidamiskohustuse ja sundravi reeglid on ajakohased?

Seesuguse arutelu käigus tuleb vastata paljudele küsimustele. Kindel on aga see, et igauhele tuleb kindlustada tõhus valuravi ja inimväärikas elu kõigis hooldusasutustes.

Elulõpu korralduste andmine peab olema õigus, mitte vaat et sundusena mõjuv tava. Kuidas tagada, et need valikud oleksid tõesti isiklikud, põhjalikult kaalutletud ja eelkõige vabad, ent samas säiliks elu pühadus? Teiste riikide kogemustest võime vastuste leidmiseks saada küll pidepunkte, kuid see näib olevat arutelu, mida iga ühiskond peab pidama eelkõige iseenda pärandile, kultuuritaustale ja meelelaadile tuginedes.

Õnneks, esialgu küll päris arglikult, me Eestis elulõpu korralduste teemat juba arutame. Vähem on teada, et notarilt juba osatakse seesuguste korralduste kinnitamisest paluda. Samas pole selge niisuguste kokkulepete õiguslik külg, näiteks korralduste täitmise kohustuslikkus. Seesuguse selguse poole Juridica erinumber püribki, koondades juristide, vaimulike, arstide, psühholoogide, sotsiaaltöötajate, vanade ja noorte seisukohti.

Usun, et artiklites ning vestlusringis on läbi kaalutud peaaegu kõik elulõpu väarikust puudutavad eetilised, õiguslikud ja ühiskondlikud argumendid. See number ei ole üksnes juristidele. See on mõeldud kõikidele.

Rahulikku lugemist ja julget kaasamõtlemist!



Prof Ülle Madise
Õiguskantsler